

ALGUNS APUNTS SOBRE EL GOVERN MUNICIPAL A LA CIUTAT DE TARRAGONA (SS. XV-XVI). ELS PRIVILEGIS D'INSACULACIÓ

Santi Casas Rabasa

1. L'organització municipal als segles XIV i XV. Naixement i desenvolupament¹

És a inicis del segle XIII quan les comunitats locals comencen a anomenar-se “universitas”, com entitats jurídiques constituïdes i exponents de la representació de la totalitat dels ciutadans. És, doncs, en la major part dels casos, quan els òrgans de govern municipal passen d'eventuals a permanents.

A Tarragona, trobem una primera organització en els “jurats”, l'any 1288, que entenen en assumptes de caire polític. És, però, l'any 1336 quan neix el Consell de la ciutat, el *consilium*, amb els seus cònsols i consellers. Arnau de Sescomes atorga a la ciutat un privilegi de constitució de cònsols, que substitueixen els jurats, i encarrega al Consell la recaptació d'impostos i la gestió de les despeses municipals.

Hom adopta la forma de municipi consular, per altra banda comuna a tota l'àrea mediterrània, amb els seus òrgans fonamentals: Consell general, comissió permanent i càrrecs executius o cònsols.

En aquest inici, trobem quatre cònsols escollits pels consellers (sembla que representants dels caps de família), al mes de gener i seguint el procediment de la insaculació. Els cònsols eren escollits: un pels ciutadans, altre pels lletrats, altre pels mercaders, i l'últim pels menestrals. Cal pensar que els oficis de mostassaf, obrer i clavari van néixer aleshores.

L'any 1378 és reduït a tres el nombre de cònsols, fet que perdurarà fins al decret de Nova Planta. Les eleccions passen al juny. Són escollits: un pels ciutadans, altre pels mercaders, i l'altre pels menestrals d'arts i oficis. Per procedir a l'elecció són anomenades deu persones entre ciutadans i mercaders, i altres deu entre menestrals i restants oficis, i aquests escolleixen cònsols, tres oïdors de comptes, dos mostassafs i un obrer.

1. Aquests dos primers capítols han estat extrets bàsicament de les obres de:

F. CORTIELLA, *Una ciutat catalana a les darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona* (Institut d'Estudis Tarraconenses “Ramon Berenguer IV”; Excma. Diputació Provincial de Tarragona, 1984), p. 79-100. Obra fonamental i fins ara la més reeixida sobre l'organització de la ciutat en aquesta època; per bé que nosaltres continuem l'estudi on ell el va deixar.

J. RECASENS, *La ciutat de Tarragona* (Barcelona, 1966-75), 2 vols, p. 175-189.

Pere III estableix, l'any 1382², el nombre de consellers en quaranta-cinc, quinze per cada mà. Això no durarà gaire i el 1388³ Joan I estableix una altra xifra, setanta-cinc. El 1400, queda reduït a seixanta, vint per cada mà.

En aquest inici d'organització municipal cal destacar el fet que sempre es mantingué una paritat entre el nombre de consellers de cada mà, malgrat que els de mà major fossin els que tallessin el bacallà. Malgrat això, al llarg del segle XV –sobretot a la segona meitat– figuren alguns membres de mà mitjana que assoleixen les condicions econòmiques necessàries per pertànyer a la mà major i, igualment, uns pocs de menor passen a mitjana, el que denota una certa obertura de les estructures socials “de gremi” existents en els diversos estaments.

El nombre de consellers varia, segons diversos factors, en principi cap d'ells prioritari.

D'una banda, el major o menor interès que hom pogués tenir a adquirir un càrrec de conseller; fet que duia a exercir pressió –normalment mitjançant els consellers del seu estament– sobre el govern municipal i, principalment, sobre l'autoritat reial, la qual també podia establir l'augment com una mesura de gràcia pels serveis rebuts.

Un altre aspecte seria el creixement de la ciutat i l'augment de població, que permetria trobar més persones aptes i més persones interessades per a dur a terme el govern de la ciutat, i a l'inrevés en el cas de devallada demogràfica (p. ex. al 1418).

Fins i tot el fet de manca de gent escaient porta el 1403 a obrir la mà admetent els domèstics dins el Consell.⁴

També cal remarcar que l'assistència dels consellers a les sessions no resultava prou satisfactòria, fins al punt que són imposades multes als consellers que no hi compareixen. Això fa pensar que, com a mesura preventiva, es pot reduir el nombre de consellers, cercant un nombre petit i seriós, amb l'avantatge d'assolir amb facilitat el *quorum* necessari.

Com a norma general, cal dir que a la mà major el grup d'aspirants a Consell sempre era el més reduït, ja que molts restaven fora de la jurisdicció comuna, obligats a renunciar-hi si volien exercir un càrrec. Aquest fet barrarà l'accés al poder municipal de nobles i eclesiàstics (aquest últim grup, força nombrós a la ciutat). Amb la creació del Consell, l'arquebisbe perd força, es manté només la cerimònia de jurament davant el bisbe com una reminiscència del passat, abandonant-se ja a les acaballes del quinze.

Esmentar, finalment, que la prudent mesura d'igualar el nombre de consellers per cada mà, que perdurarà, d'alguna manera foragita qualsevol tipus de greuge comparatiu, aspecte que no succeirà a Barcelona, en el Consell de Cent, per posar l'exemple més representatiu.

Fent una breu menció a la resta d'oficis (mostassafs, clavari, obrer...) dir que solien recaure sobre ciutadans de mà mitjana i mà menor.

2. L'elecció de cònsols i consellers, abans del règim insaculatori⁵

Elecció de cònsols:

S'acostumava a fer de dues maneres:

2. Aquest privilegi, el concedeix mitjançant l'infant Joan i es troba al A.H.P.T. Perg. Cal. 1, C. 9, núm. 2. Datat al 31 de març a Tarragona.

3. A.H.P.T. -2 perg. Cal. 1, C. 9, núm. 3. Datat a l'11 de gener a Vilafranca.

4. F. CORTIELLA, *Una ciutat catalana...* Document núm. 5 de l'apèndix documental. A.H.P.T. -Acords Municipals, Concilium 1403-1404, 15r.

5. F. CORTIELLA, *Una ciutat catalana...* p. 83-84 i 96.

La més freqüent es trobava dividida en dues fases. A la primera fase, cada conseller escollia sis persones, dues per cadascuna de les mans, fet que no implicava que haguessin de pertànyer a la mà per a la qual eren escollides. Després es procedia a la votació, d'on sortien dos noms per mà que passaven a la segona fase.

Els noms dels sis candidats eren apuntats en un albarà, eren col·locats en un rodolí de cera i eren dipositats en una palangana on es barrejaven; un nen, d'edat compresa entre 5 i 10 anys, extreia, un a un, tots els rodolins i el primer que sortia per cada mà era elegit cònsol.

El segon tipus d'elecció consistia a proposar cada conseller tres noms, de qualsevol mà, i els tres més votats, després del recompte, eren elegits cònsols; el de més vots, cònsol en cap; el següent, de mà mitjana; i el darrer, de mà menor.

Malgrat que hom pogués proposar o votar qui es volgués per cada mà, la realitat és que per a cònsol de mà major habitualment sortia un representant d'aquest estament, igual que als altres dos, encara que aquests últims amb freqüència tenien pretendents de mà major.

Elecció de consellers:

Un cop escollits els cònsols, aquests procedien immediatament al nomenament de consellers. Cada cònsol nomenava els consellers de la seva mà, i el cònsol de mà menor era ajudat pels procuradors dels diferents oficis, en la designació dels consellers de la seva categoria.

3. Els privilegis d'insaculació

Abans d'entrar en els privilegis d'insaculació, convé fer esment d'un privilegi concedit per Alfons IV, a Gaetà, el 16 d'octubre de 1437.⁶ Més endavant, quan farem esment del privilegi de 1509, de Ferran II, serà un punt de cita important.

Alfons IV, mitjançant aqueix privilegi, dona poder als cònsols i consellers per escollir i crear cònsols, consellers i altres oficis.⁷ És el privilegi, que regirà o havia de regir per deu anys i commuta el de l'infant Joan, de 1382.

Del temps de Joan II trobem la primera referència d'insaculació tal com l'entendem ara; és a dir, anonimat de vot i a sorts.

Efectivament, l'any 1476, el disset d'abril, dona poder als cònsols i prohoms de la ciutat per "*formar lo regiment de la dita ciutat per via de sach ... segons que en altres ciutats de nostres regnes tenits lo dit regiment per via de sach és acostumat...*" (sic). Tot això sota el vist i plau de Ferran II: "*Guardant se atentament de fer lo contrari en alguna manera, per quan lo dit Rei fill nostre a nos complaure...*" (sic).

Recordem que fins aquesta data gaudien del privilegi de la insaculació, entre d'altres, Granollers (1476), Tortosa (1459), Girona (1457), Vic (1450), Ciutat de Mallorca (1447)...

A l'igual que l'anterior, el privilegi té una vigència de deu anys. Les bosses han de ser segellades amb el segell reial i en la "*insaculacio e extraccio faedores cascun any haya de intervenir lo procurador real nostra en la dita ciutat*" (sic). No se'ns diu res, però, del destí de les bosses, si romanien a la ciutat o no; és de suposar que així hauria de ser, car, en cas contrari, fóra esmentat un fet tan important.

6. A.H.P.T. -Per. Cal. 1, C. 9, núm 4.

7. A.H.P.T. -Per. Cal. 1, C. 9, núm 4. "Consules, consiliarique et habitatores dicte civitatis habeant liberum et franchum arbitrium et facultatem elegendi et creandi consules, consiliarios aliosque officiaibus predictos et alia faciendi et ordinandi super regimine eiusdem civitatis et sub illis modis et formis..."

Un aspecte d'ecicisiu és el manament que "*sia observada totalment egualtat, çoes que tantes persones sien insaculades de una part com de la altra*" (sic).

El privilegi dóna a entendre que els cònsols i consellers eren els que insaculaven, "ajudats" pel procurador reial que controlava tot el procés.

Això no obstant, no sabem el grau d'influència que va tenir aquest procurador reial, ni el criteri seguit per insacular, ni quins consellers varen insacular.

Una primera conseqüència de posar en pràctica aquest privilegi va ser poder disposar d'un cònsol de mà menor, ja que en anys anteriors l'últim cònsol havia estat copat per homes de mà mitjana.⁸

Aquest privilegi d'insaculació, cal emmarcar-lo en un context de desfeta econòmica i demogràfica important, posterior a la guerra civil catalana, on, després d'anar d'un bàndol a l'altre, l'arquebisbe i el Consell s'enfrontaren a les tropes realistes i capitularen, passant a ésser Tarragona la capital del principat.

4. El privilegi del 1501⁹

Aquest nou privilegi ve a refermar el concedit per Joan II. Es tracta d'un privilegi força normatiu i que servirà de base per elaborar el privilegi de Felip II el 1579.¹⁰

S'hi explica amb ets i uts com s'ha de insacular, com ha de ser "l'execució", qui és apte per segons quin ofici, etc... Ara passarem a veure'l amb més deteniment, atesa la seva importància.

Abans, hem de dir que a part de l'original --que presento transcrit en l'annex-- , n'hi ha una còpia a Reus que fou enviada arran d'una consulta¹¹. Serà obligat de fer-ne esment amb freqüència, per tal d'establir comparació amb el privilegi de Felip II.

El document es troba datat a 15 de gener del 1501, a Barcelona, i el firma el lloctinent general.

Comença fent esment de les "raons" que han portat a concedir aquest privilegi i s'empara en el permís reial, mitjançant unes "letres patents" a Madrid el 16 d'abril del 1499.

Cal pensar que el privilegi de Joan II va caure en desús, potser perquè no fou renovat. El fet és que és expedit un nou document, que tracta la qüestió com si es plantejés de bell nou, ignorant el privilegi de Joan II.

Hi és explicat tot al cerimonial: confecció dels rodolins, guarda de les bosses, "*dins una bona caixa que tenga quatre claus de diverses tancadures cascuna*" (sic); on es guarden, "*hara star guardada en la casa del consolat...*" (sic). Passant al que podem anomenar "*l'exaculació*": és indicada la data, "*tercera festa de Pasqua*"; la intervenció d'un fadrí d'entre cinc i deu anys; fer remenar les bosses; la presència dels consellers i escrivà; etc...

Referent al nombre de consellers per cada mà, trobem tant pel 1501 com pel 1579 el nombre de 15 per mà. Aquesta és la xifra que podem considerar estable des de mitjan segle XV. Igualment en els dos casos, el *quorum* necessari és de trenta persones.

Altra consideració mereix el Consell de Divuitena, hereu del Consell dels Dotze, comissió permanent o parlament, creat l'any 1399 i que elaborà unes ordinations sobre les eleccions de cònsols, consellers i altres oficis de la ciutat¹². Al llarg del segle XVI també va

8. A.H.P.T. -Acords Municipals 1475-1476 Consilium electionis. 1v, 3v. El 1475 tenim com a cònsols "vells": Salvador Miró, Berenguer Dalmau (mà major) i Anthoni Vera (mà mitjana); i com a "novells": Simon Laurenc, Francese Miró (mà major) i Anthoni Benestull (mà mitjana). Després del privilegi, un representant de cada mà: Johan Malgosa, Cosma Celma i Pera Jover.

9. A.H.P.T. -Per. Cal. 1, C. 9, núm 6/2. La transcripció d'aquest document, la presento com apèndix documental.

10. A.H.M.T. -Arm 19, Carp. 17, núm 1 atorgat el 22 de juny a Valdemorillo.

11. A.H.M.R. -Lligall de privilegis. 22 de desembre del 1566.

12. J. RECASENS, *La ciutat de Tarragona* p. 183.

rebre el nom de Consell de Prohomenia, i va anar adquirint cada cop més representativitat, fins i tot eclipsant el Consell.

Aquest Consell era format pels cònsols entrants i sortints, més quatre consellers de cada mà.

Respecte al clavari, receptor i oïdors de comptes, la data de la seva elecció queda establerta per al dia primer de juny i, en el cas del receptor i oïdor de comptes, s'indica que no pugui optar ningú que sigui creditor de la ciutat.

Les condicions per poder accedir al càrrec de cònsol i al de conseller era un tema que sembla que preocupava. Al 1501 es mana que el cònsol en cap tingui quaranta anys, trenta els dos cònsols restants i la resta d'oficis l'edat segons el costum vigent, que desconeixem. Igualment inhabilitat per qui no tingui muller, potser per allò que qui no pot governar casa seva no pretengui governar la ciutat.

El de 1579 va més enllà: els consellers necessiten tenir complits els vint-i-cinc anys i la resta d'oficis trenta. Així mateix, per a tots els oficis, ja a la insaculació, es demana ser natural català, saber llegir i escriure, i haver viscut almenys cinc anys a l'Aragona. Com es pot veure, són condicions que dicta el sentit comú¹³.

Per tal de lluitar contra l'ociositat i la desídia dels oficials, resta establert que, per poder ser insaculats pels oficis de cònsols, mostassaf, clavari i la resta d'oficis, hagin estat prèviament cinc anys insaculats com a consellers i, d'aquests cinc, en dos hagin donat el seu parer i vot en el Consell. Aquesta és una observació de la que no tenim notícia en el privilegi –de Ferran II– del 1501. Sí que aquest últim estableix que sigui multat amb 10 sous qui no es presenti a les sessions i que pare i fill, sogre i gendre, o germans no puguin ésser cònsols.

És conegut el fet de no poder posseir dos oficis alhora, així com no poder ser insaculat estant fora de jurisdicció comuna, ni repetir càrrec dos anys consecutius; però, a causa de la mancança de personal a l'entrant del segle XVI, el rei es veu obligat respecte als consellers de mà mitjana i de mà major, a no fer-los vagar ni un any, fet que sí pateixen els de mà menor.

El que hem dit al paràgraf anterior ens permet deduir, aproximadament, el nombre d'insaculats a cada mà: a la menor, un mínim de vint-i-vuit, i a les restants entre catorze i vint-i-set.

Aquesta és una de les notes remarcables en el privilegi del 1579. Es facilita, a petició del Consell de la ciutat, perquè "*ningu puga accedir aquell com axi convinga*" (sic), el nombre d'insaculats: per cònsols 12, 14, 16; per consellers 20, 25, 30 –nombre que posteriorment serà augmentat pel mateix Felip II el 1586: 25, 33 i 42–; per mostassaf 20 i per obrer 25¹⁴.

Els insaculats havien de ser escrits en un llibre anomenat *Llibre de la insaculació* –que es guardava a la caixa amb les bosses–, el qual malauradament, no ens ha arribat.

En parlar de la intervenció reial pertocant el procés d'insaculació, hem vist com l'any 1476 el veguer (procurador reial) controlava tota la renovació dels càrrecs. Ara, l'any 1501, el rei es reserva la custòdia de les bosses de cònsols i es reserva la potestat d'"*affigir e metre*" les persones que jutgi convenients, ell o les persones designades per ell.

Per acabar, observem el manament que els cònsols reconeixin les bosses cada cinc anys, vuit o quinze dies abans de l'elecció, i desinsaculin els inhàbils o morts i els substitueixin. Aquesta substitució es fa per elecció directa i, en cas de discòrdia dels cònsols, a la sort.

Es tracta d'un document força extens del qual he procurat fer un petit esbós del seu notable contingut.

13. J. MALLOI., S. VENDRELL, *El govern de la ciutat de Tarragona a través de l'estudi d'un Privilegi Reial (segle XVI): El procediment de la insaculació*. (Dins d'aquest volum). Cal veure aqueixa comunicació, per a saber les incompatibilitats i condicions que requerien els diversos càrrecs.

14. A.H.P.T. -Per. Cal. 1, C. 9, núm 9. A Madrid l'1 de desembre.

5. La revocació de la insaculació el 1509¹⁵

El 19 de desembre del 1509 Ferran II, des de Valladolid, expedeix un privilegi que revoca el seu del 1501 i torna a donar validesa al d'Alfons IV del 1437. Retorna l'elecció directa per part dels cònsols i consellers.

Hem vist com el privilegi de Joan II sobre la insaculació havia caigut ràpidament en desús i ara aquest rebuig es torna a posar de manifest.

El sistema insaculatori, per molts autors hauria possibilitat la pau i la concòrdia ciutadana i el bon govern. No volem pas desmentir tal afirmació, però ens trobem amb el fet que les persones insaculades resulten incompetents i guiades, només, pel propi interès¹⁶.

Caldria veure quines persones ocupaven els càrrecs i l'opinió que hom en tenia, i si la iniciativa de la revocació de la insaculació va partir del rei o va ésser suggerida pel veguer o l'arquebisbe.

El 1511, en les actes d'elecció de cònsols i consellers es diu que es faci "*per via de scrutiny*" l'elecció de cònsols i cada cònsol escollit designi els consellers de la seva mà¹⁷.

El 1520 ja s'havia tornat al sistema insaculatori, com es desprèn de les actes del Consell¹⁸.

Fora bo preguntar-se sa propòsit del grau de control del rei sobre el Consell de la ciutat. Fa l'efecte que aquest no exercí la seva autoritat sovint; només li trobem una intervenció, per un assumpte extraordinari arran d'un avalot previst pertocant unes eleccions. Després d'aquest privilegi del 1509, va perdre la seva capacitat, durant bastants anys, d'intervenir en la tria de cònsols i consellers.

6. Conclusions

El principal objectiu d'aquesta comunicació és procurar omplir un dels molts forats que tenim en l'estudi de les institucions municipals. És fa difícil de treure conclusions de caire general, àdhuc a nivell de la ciutat de Tarragona, car això comportaria un estudi exhaustiu dels acords municipals.

Quan parlem d'insaculació sorgeixen molts dubtes i s'ha de dir que cada municipi té el seu tarannà particular.

Hom parla de si és un instrument de control reial o una concessió a l'autogovern municipal i a la pacificació de les lluites entre els "grups" sòcio-polítics. També hi ha esment de les característiques sòcio-polítics de cada mà. Igualment, de qui insacula i quin criteri segueix. De la connexió entre base social i institució, etc...¹⁹.

No podem donar resposta a tots els interrogants, malgrat que el desenvolupament de la comunicació dóna punts de suport per elaborar -amb més dades i comparativament- un raonament assenyat sobre el govern de la ciutat i la influència de la insaculació.

Alguns punts interessants serien:

- Els obstacles que la insaculació troba per assentar-se en el govern de la ciutat. Cau en desús i més tard és revocada -fet poc comú- a causa de la imperícia dels governants del moment.

15. A.H.P.T. -Per. Cal. 1, C. 9, núm 7.

16. A.H.P.T. -Per. Cal. 1, C. 9, núm 7. "etiam que multo res omnes qui sociuntur iuxta eorum etates incompetentiam et precedentiam interesse pretendum".

17. A.H.P.T. -Acords Municipals 1511. Elecció de consellers, 5 de maig, 1v, 3v.

18. A.H.P.T. -Acords municipals 1520. Liber Consiliorum. 1r.

19. J. TORRAS, *Els municipis catalans de l'antic règim (1453-1808)*, (Barcelona: 1983), p. 94-102. En aquest llibre, el professor Torras planteja tot un seguit de qüestions sobre el sistema insaculatori, cercant l'arrel de "problema".

- El desinterès del rei per intervenir més activament en el control de la ciutat. Només es reserva les bosses dels cònsols, i la revocació de la insaculació li talla un dels possibles elements de control (sens dubte, en tindria d'altres).

- La fixació molt tardana d'un nombre determinat d'insaculats a cada bossa.

- El protagonisme que va adquirint al llarg del segle XVI el consell de Divuitena, comissió que s'arriba a identificar amb el consell.

Per la present comunicació, hom pot treure més conclusions i segurament més encertades. Desitjo haver fet una mica la prehistòria sobre aquesta temàtica a Tarragona, especialment pel que respecta al tombant de segle.

Apèndix documental

A.H.P.T Perg. Cal 1, C 9, núm. 6/2 15-I-1501

Nos don Joan d'Arago, comte de Ribagorsa, loctinent general del serenissim senyor Rey senyor nostre, observandissim en lo principat de Cathalunya e comtats de Rossello e Cerdanya. Athenens considerats que la maïestat del dit senyor Rey, desitjant com millor sia possible reformar e debo en millor mudar lo regiment de les ciutats e viles e altres universitats del principat e comtats dessus dits, constituït aquell e aquelles en tal ordre e forma que apartades les passions, discordies e diferencies que en tals regiments se poden seguir se, visca pacíficament en les dites universitats, e aquelles sien regides ab equitat e repos segons que conve al servey de me senyor Deu, e al be de les dites universitats e dels poblats. En aquelles ha deliberat que los dits regiments sien ordenats e mesos en forma de insaculacio, per a la qual cosa vista la general e amplissima potestat que tenim en lo principat e comtats dessus dits en loch de la reyal maïestat; per aquella nos estada feta e tramesa special y espressa comissio per la reyal promissio e letres patents dades en la vila de Madrid a XVI dies del mes d'abril del any de la natiuïtat de nostre senyor mil quatre-cents noranta nou. Donantnos per aquelles special poder per ordenar e metre la dita forma de insaculacio en lo regiment de les ciutats e viles e altres universitats del principat e comtats dessus dits. E com la universitat de la ciutat de Tarragona, adherint se be y loablement al que per la seva real maïestat ab bon zel e iusts motius es stat deliberat, hara per sos missatgers -çoes per en Francesc Sitges, consol, en Lorenz Rocafort, ciutada, e n'Anthoni Benestull- remesa a nos la forma de la dita insaculacio e reformacio de regiment; pertant volents deduir aquella a degut effecte en la millor forma que podem ab tenor del present nostre o verament reyal privilegi e concessio, expressament e de certa scientia -preseint madur consell e deliberacio ab les condicions empero e retencions davall contingudes- e no en altra manera statuhim, provehim e ordenam que dan anant tots los dessus scrits officis de la dita ciutat de Tarragona se faren no per eleccio, mes per insaculacio y extraccio de sorts o redolins, en e per la forma e manera següents. E PRIMERAMENT com haram feta insaculacio de totes aquelles persones que a nos han paregut esser abils e sufficientes, axi per a esser consols com encara per a tenir y regir los altres officis de la dita ciutat. En aquesta manera que los noms de cascu d'ells, scrits en sengles trocets de pergami y enclosos en sengles redolins de cera los havem fets col·locar e metre en diverses bosses segons la diversitat dels officis per als quals les dites personas han a concorrer. Volem e ordenam que les dites bosses -les quals per nos son stades trameses als consols e Consell de la dita ciutat per los missatgers de aquella dessus nomenats- apres de esser feta la extraccio de officials per al any present, en la forma deins escrita de continent per lo consol en cap qui per temps fera, sien segellades en presència dels altres consols e del scriua del Consell de la dita ciutat; e sien meses e tancades dins una bona caixa que tenga quatre claus de diverses tancadures cascuna, de la manera de les quals tinga cascu dels dits consols una clau e lo scriua del Consell altre clau. E cascu any mudant se los dits consols haren a deixar e comanar les dites claus als consols que novament sean trets dels quals exigessen iurament que no comanaran aquelles ni alguna d'elles a persona alguna sino en cas de legitim impediment, que no pogues esser personalment al obrir de la dita caixa. E que aquella no obriran ni consentiran esse oberta syno que sia convocat lo Consell general y en presència de aquell o del que hi seran la hora prefigida. La qual caixa axi tancada hara star guardada en la Casa del Consolat e Consell de la dita ciutat. E PER DONA forma a la extraccio de tots los officials, per als quals es feta la dita insaculacio, statuhim e ordenam primerament cascu any la tercera festa de Pasqua de Resurreccio sia convocat lo Consell

de la dita ciutat en lo loch y forma acostumada, y en presencia dels dits consols e de altres persones que en lo dit Consell se trobaran, puis que la hora assignada sia passada, havent hi compliment del nombre statuhit e necessari per a celebrar lo dit consell o no havent hi lo dit compliment del consell, sia portada la dita caixa al dit loch e alli sia oberta publicament en presencia dels damunt dits que alli seran congregats. E sia treta primerament la bossa intitulada bossa del consol en cap e sia be remenada e apres oberta per lo scriva del Consell de la dita ciutat, o ell absent o impedit per son substitut, e per un fadri que sia de edat de cinch fins en deu anys pres a la ventura; sia mesa la ma en la dita bossa de la qual traga un redoli a la ventura e sens myrar; e aquell sia obert publicament per lo dit scriva e aquella persona lo nom de la qual sera trobat scrit dins lo dit redoli sia consol en cap de la dita ciutat l'any propseguent. Empero si fera cas que la persona que fera axi treta per a consol en cap sera inabil, en tal cas statuhim e ordenam que aquell redoli se torne cloure es meta dins la dita bossa; de la qual sia treta altre redoli per lo dit fadri e sia obert en la forma dessus dita. E sia fera tret lo nom de algu que sia mort sian tret un altre s'en tornar hi lo redoli del que sera mort. E aço sia fet tantes vegades fins que sia tret lo nom de persona que sia abil per a consol en cap de la dita universitat E apres lo redoli del que sera abil e sera consol sia tornat en la dita bossa per a correr la ventura e sort en los altres anys següents. E fet aço sia tancada e segellada la dita bossa per lo dit scriva e sia tornada dins la dita caixa. E semblant forma sia servada en la extraccio dels altres consols, çoes segons e tercer, trahent los cascu de la bossa per son grau e ordre. Statuhim empero e ordenam que aquell que sera stat consol no ho puga esser de dos anys, apres que haura deixat lo dit offici, ans haia a vagar los dits dos anys encara que fos cas e sort que tornas esser tret en lo temps dels dits dos anys. Ne puguen esser ensems consols pare e fill, sogre e gendre, ne dits germans encara que visquessen e foren trets de diversses bosses ordenant e provehint que en tal cas lo que primer sera tret sia consol e lo segon se haia a tornar en la bossa y en loch de aquell sen traga un altre per sort e a la ventura en la forma dessus dita. ITEM STATUIM e ordenam que feta la extraccio dels dits consols sigui treta la bossa del mostasaf y en la forma dessus dita sia tret d'aquella un redoli, e aquella persona lo nom de la qual sera trobat scrit dins lo dit redoli sia mostasaf de la dita ciutat aquell any següent. E feta la dita extraccio de mostasaf sia treta la bossa de obrer e per semblant forma sia tret de aquella un redoli, e aquella persona lo nom de la qual sera trobat scrit dins lo redoli sia obrer de la dita ciutat aquell any següent. ITEM PER DONAR forma al Consell general de la dita ciutat statuhim, provehim e ordenam que lo dit Consell sia de quaranta cinch persones, segons es acostumat, çoes quinze de cascuna ma, axi que los tres consols finit l'any de son consolat apres lany següent sien consellers. Ordenant y statuhint que en lo dia e temps acostumat fer eleccio de consellers; sia feta extraccio primerament de la bossa de ma major per a Consell, de la qual sien trets en la forma dessus dita quatorze redolins, hu apres altre, e aquelles quatorze persones los noms de los quals seran trobats scrits dins los dits quatoze redolins sien del dit Consell. E per semblant ne sien trets altres quatorze de la bossa de ma mijana e altres quatorze de la bossa de ma menor per a Consell; les quals quaranta dues persones ensems ab los dits tres consols de lany precedent compliran lo dit nombre de quaranta cinch persones, de les quals les trenta persones puguen formar e tenyr e celebrar lo dit Consell e fer tots e qualsevol actes al dit Consell pertanyent. E lo que per les dites trenta persones o mes, fins en lo dit nombre de quaranta cinch o per la major part de aquelles que en lo dit Consell se trobaran sera fet e determinat haia tanta eficacia e valor com si per tota la universitat fos fet e deslliberat. ITEM STATUIM, provehim e ordenam que havent se afer lo Consell de Dehvitena que solia fer se en la dita ciutat per eleccio, sia feta damanant per extraccio de sorts o redolins en la forma dessus dita, axi que lo dia que sera feta extraccio de persones per al Consell, fent se la dita extraccio, sien scrits per lo dit scriva del Consell, en presencia dels consols dessus dits, los noms que seran trobats scrits dins los quatre primers redolins que seran trets de la bossa major per a Consell. E los noms que seran trobats scrits dins los quatre primers redolins que seran trets de la bossa mijana per a Consell, e los noms dels que seran trobats scrits dins los quatre primers redolins que seran trets de la bossa menor per a Consell. E aquelles dotze persones los noms de las quals seran trobats scrits dins los dotze redolins puguen fer e forma lo dit Consell de Dehvitena ensems ab los consols vells e novells de la dita ciutat. E puguen celebrar e fer tots e qualsevol actes al dit Consell de Dehvitena pertanyents, si e segons que millor e mes complidament es stat fins an practicat en la dita ciutat. Item statuhim e ordenam que de les bosses de clavari e de receptor de la bossa comuna e de hoydors de comptes sia feta extraccio per als dits oficis cascu any lo primer dia del mes de juny, fent extraccio del redoli o redolins necessaris per a cascu offici de la bossa feta per aquella. E aço convocat lo Consell y en presencia de aquell en la forma e manera especificada dessus en la extraccio de consols. Item provehim, statuhim e ordenam que si per a receptor o oydors de comptes, sera de la bossa comuna feta extraccio de persona alguna que sia creadora sobre la dita ciutat, sia hagut per inabil. Enes provehim e

declaram que per l'orde en lo precedent capitol posat dels officis, an expressats, no sha vist esser premeditat l'orde de la graduacio dels dits officis acostumat servir en la dita ciutat, ans volem que aquelles resten y stiguen agradaus per son degut orde axi e segons que fins an ho han acostumat. ITEM PROVEIM e ordenam que tostemps ques sdevendra cas de vacacio de algun offici o officis de la dita ciutat, axi de consols com dels altres officis de la dita ciutat, axi per mort com altres ans de finir lo temps de son regiment, sia a obra e voluntat del Consell de la dita ciutat si li fera vist esser necessari de metre hi altre per lo dit residuo del temps; y en cas que delliberen que sen hi meta altres per lo dit residuo de temps, ordenam que en tal cas se hara a traure de la bossa feta per aquell tal offici en la forma damunt dita. Entenem empero e declaram que si lo dit residuo de temps per lo qual se fara la dita extraccio sea menys de sis mesos aquell tal que sera tret e regira per lo dit residuo de temps puga concorrer axi en la primera e sdevidora extraccio com en altres que apres se faran dels dits officis, e puga regir lo tal offici en que exira o altre encara que no haia vagat per temps algu. ITEM statuhim e ordenam que qualsevol que sera tret per a consol en cap haia haver almenys quaranta anys complits, e los altres consols, coes segon e tercer, haien haver almenys trenta anys complits y en tots los altres officis e persones de Consell volem sia servada sobre la edat la forma que fins an res tenguda, si alguna ni haura. E qui no tendra la dita edat sia inabil fins que haia la dita edat. Emes ordenam que qui no tendra o no haura haguda muller sia inabil per al offici de consol fyns haia presa muller. ITEM provehim e ordenam que qualsevol que haura tengut algu dels dits officis axi de consol, com dels altres dessus nomenats, no puga en los dos anys següents haver lo mateix offici ans haia a vagar per los dits dos anys, encara que fos tret en sort. Empero exint de un offici puga concorrer e sia abil a regir altre offici, sens vagar temps algu syno fera altrament inabil o impedit. En los consellers empero o persona de Consell sia servat en lo vagar aquest orde que qui sera stat conseller de ma menor haia a vagar un any. E los qui seran stats consellers de ma major e de ma mijana no haien de vagar de necessitat temps algu, car lo nombre dels insaculats en aquestes dues bosses no hi seria sufficient. Emes statuhim e ordenam que qualsevol que tindra offici de la dita ciutat, si exira en altre offici de aquella, sia hagut per inabil per al dit segon offici, coes que un mateix any no puga tenir dos officis de la dita ciutat. ITEM volem, ordenam e declaram que qualsevol persona que sera treta axi per a consol com per a altre qualsevol offici o per a conseller de la dita ciutat, si sera deutor principal o fermansa a la universitat de la dita ciutat, sia hagut per inabil per aquell any e lo redoli de aquell sia tornat dins la bossa y en loch de aquell ne sia tret altre. E per lo semblant, volem esser haguts per inabil, a tenir los dits officis los clergues en sacres ordens constituits, e los religiosos e tots aquells que per qualsevol cas o raho, per privilegi o ordinacions de la dita ciutat, fens an eren haguts e reputats per inabils als dits officis o qualsevol d'ells. Com en aço no entengam derogar als dits privilegis e ordinacions, sino en aço que per lo present privilegi hi sera derogat; ans vullam esser servades totes aquelles inabilitats que fins an son acostumades ser ven per virtut dels dits privilegis e ordinacions; abdicant a major cautela tot poder als dits consols e Consell de la dita ciutat, de dispensar e de admetre los tals inabils ab decret de nul·litat. Entenent, empero, que los arrendadors o compradors de impositions de la dita ciutat per si o per supposades persones e los qui part hi hauran, sien haguts per inabils durant lo temps de son arrendament per a officis de consols e mostassaf, e no per los altres officis ni per esser de Consell. Volem empero, statuhim e ordenam que axi los dits arrendadors e compradors de impositions com altres qui seran del Consell de la dita ciutat, no puguen esser present en lo Consell tos temps ques tractara de llur interes. E no res menys, statuhim e ordenam que qui no sera de iurisdiccio comuna sia inabil per als dits officis; e qualsevol d'ells si dones en cas que fossen trets per algu de aquells, no renunciarent de continent allo quels fa exempts de la iurisdiccio comuna, es sotsmetien a aquella complidament, empero renunciarent e sotsmetent se com dites sien abils per als dits officis. ITEM provehim, statuhim e ordenam que si algu que sera tret per a qualsevol dels dits officis sera absent de la dita ciutat en lo temp de la dita extraccio, e dins un mes apres següent no sera vengut a presentarse als consols per a regir lo dit offici; que en tals cas en loch de aquell s'en traga altre que sia present dins la ciutat, lo qual tinga e regesca lo dit offici, encara que aquell que primer sera tret vingues apres, puis que no sera vengut ni presentat dins lo dit mes apres de esser stat tret com dit es. ITEM statuhim e ordenam que les persones que seran tretes per a consols, consellers e altres qualsevol officis de la dita ciutat haien asseptar aquells sots pena de cent lliures, e los que seran de Consell haien o sien tenguts de jurar e anar y esser en lo dit Consell, tos temps que seran cridats per a dit Consell, sots pena de deu sous per a cascuna vegada. De les quals penes damunt dites e qualsevol d'aquelles volem sia aplicada la meytat al official qui fara la execucio e l'altre meytat a la dita ciutat per a les obres de les muralles e valls de aquella, axi que per algun official o per los consols o Consell no s'en puga fer remissio. Empero volem, statuhim e ordenam que si algu dels damunt dits, en qualsevol cas, allegara iust impediment o iusta ex-

cusa; se stiga a coneguda e determynacio dels consols o de la major part de aquells, de paraula sens plet o sens scriptura; axi que si per los dits consols sera admesa la excusacio o impediment, no puga esser provehit per los dits official a ffer la dita execucio. E per lo semblant los dits consols determinen los dubtes que ocorreran en les dites extraccions. Item provehim e ordenam que tots los que seran trets per a qualssevol dels dits officis abans de regir aquells haien a prestar lo jurament acostumat e fer totes aquelles coses que fyns an eren tenguts fer. E per lo semblant usen e se alegren de totes aquelles honors e prerogatives que als dits officis pertanyen. ITEM per provehir que los sachs damunt dits stiguen com se pertany; statuhim, provehim e ordenam que de cinch en cinch anys los consols que lavors seran; vuyt o quinze dies abans del dessus dit dia de Pasqua de Resurreccio -ques haura a fer la dita extraccio de consols e de altres officis- regoneguen totes les bosses que seran en la dita caixa. Exceptades, empero, les tres bosses dels consols les quals reservam per al senyor Rey; axi que lo affigir e metre en les dites bosses de consols durant los benaventurats dies del senyor Rey -ara benaventuradament regnant- nos puga fer syno per sa altesa o per les persones que per la reyal maiestat a aço seran specialment deputades en lo temps que a sa maiestat fera ben vist. E dits consols, obertes les dites bosses en presencia dels qui sera scriva major del Consell de la dita ciutat, descusen la squeda o paper que sera cosit en cascuna de les dites bosses, en la qual sta la nomina dels insaculats en aquelles, y en loch de les persones alli scrites ques trobaran esser mortes sien mesos per los dits consols tots los noms de altres tantes, o mes o menys, persones abils e suficients segons Deu e llurs bones consciencies. E en cas de discordia dels dits consols, statuhim e ordenam que per aquell o per aquella persones en que los dits consols tots tres no concordaran, cascun dells fara una llenca de paper en la qual scriva lo nom de la persona que voldra e tots los tres papers sien mesos en una capsa. E a la sort, sens myrar, ne sia tret hu per lo consol en cap e aquell tal exira sia insaculat en la dita bossa; fahent semblants redolins per tots los que insacularan segons los altres ja insaculats prestant primerament empero los dits consols jurament de fer lo dit suplament e insaculacio be e degudament segons deu e ses consciencies e de tenyr secret lo que veuran e faran. E lo notari per semblant haia a jurar de tenyr ho axi secret. Apres, empero dels benaventurats dies del senyor Rey, declaram sia axi fet e servat en les bosses dels dits consols com es stat damunt dit dels altres officis çoes de regonexer e supllirse per los consols de la dita ciutat les dues bosses dels consols com les altres. ITEM per quan la varyetat del temps pot moure a varietat de disposicio, per lo be de la cosa publica de la dita ciutat e altres; ordenam, declaram e reservam que lo present privilegi e totes e sengles coses en aquella contengudes sien y stiguen a beneplacit del senyor Rey aturant e reservant a sa reial maiestat poder de corregir, interpretar, mudar e de nou statuhir, totes e qualssevol coses en lo dit privilegi contengudes, e supllir e provehir lo que a sa maiestat sera vist satisfacer al servey de nostre senyor Deu e de sa altesa e al be de la dita ciutat, una e tantes vegades com a sa maiestat sera ben vist durant los benaventurats dies daquella. Apres, empero, de sos benaventurats dies, statuhim e ordenam que lo present privilegi e o aquell que per sa altesa apres sera otorgat resta perpetualment a la dita ciutat de Tarragona. Volents que lo present privilegi, e totes e sengles coses en aquella contengudes sien observades a la letra; no obstant qualssevol privilegis e ordinacions practiques, usos e costums de la dita ciutat en quant al present privilegi e coses en aquell contengudes fossen contraries o contraris. E sens derogacio dels dits privilegis, practiques, usos, costums e ordinacions de la dita ciutat, en totes e sengles altres coses, a aquest nostre o verament reyal privilegi no contraryants. DIEM perço e manam expressament e de certa sciencia al portant veg de general governador en lo principat de Cathalunya dessus dit e als altres qualssevols officials aqui pertanya, e senyaladament als veguers e altres officials e singulars persones de la dita ciutat de Tarragona presents y esdevenidors, sots incorriment de la ira e indigancio del dit senyor e pena de tres milia florins dor de arago als reyal cofrens applicados e altres majors penes a arbitre del dit senyor Rey, o nostre reservades que lo present nostre e verament reyal privilegi e ordinacions e totes e sengles coses en aquell contengudes, tinguen e observen, e tenyr e observar faren inviolablement segons la forma e tenor de aquella. E no sia fet per res lo contrari en alguna manera. En testimonio de les quals coses havem manat fer la present charta ab lo segell reyal en pendent sagellada. Dada en Barcelona a quinze del mes de gener en l'any de la nativitat de nostre Senyor Mil e cinchcents hu. E dels regnes del dit Senyor Rey ço es, del regne de Sicilia l'any trenta quatre, de Castella e de Leo vint y vuyt, de Arago e de altres vint y tres, de Granada l'any dehe.

(*signatura*)

EL CONDE LUGARTENIENTE GENERAL